

Research Paper

Developing Model of the Affective Factors on Immigration of Sport Sciences Students and Graduates to Abroad**S. Rozbahani¹, S. Amirnejad², A. Azimi Delarestaghi³**

1. MSc in Sports Management, Shomal University, Amol, Iran.
2. Assistant professor, University of Art, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Ph.D. in Sports Management, Shomal University, Amol, Iran.

Received: 2021/09/23

Accepted: 2021/12/06

Abstract

The purpose of this study was to develop a model of factors affecting the migration of students and graduates of sports sciences abroad. The present study was applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of the research method. The statistical population of this study consisted of all students and graduates of sports sciences in Iran in all academic levels. 384 participants were selected through the simple random sampling. Data collection tool was a researcher-made questionnaire consisting of 47 items, the content validity of which was confirmed by eight experts in the field of sports management and its reliability by Cronbach's alpha formula ($r = 0.96$). To evaluate the factor structure of the questionnaire, the exploratory factor analysis and the confirmatory factor analysis, respectively were used using SPSS and AMOS statistical softwares. Exploratory factor analysis led to the extraction of five main factors including welfare and economic, social and cultural, occupational, political, and educational and research, which respectively the highest and lowest variance related to the factors affecting the migration of students and graduates of sports abroad were explained by the educational and research factor (20.48 variance) and the political factor (6.06 variance). In addition, the results of confirmatory factor analysis showed that the heuristic model in this study has an acceptable fit. It must be acknowledged that although attractions abroad are beyond the will of domestic planners, domestic factors are in the hands of regimes and governments. Therefore, it is suggested that welfare and economic, social, cultural, political, occupational, educational and research conditions be improved so that the material and spiritual damages caused by the migration of educated human resources in the field of physical education and sports sciences can be less for our country.

Keywords: Students, Graduates, Sports sciences, Immigration.

---

1. Email: sh.rouzbahani1982@gmail.com

2. Email: s.amirnejad@art.ac.ir

3. Email: azimi.adeleh@yahoo.com

Extended Abstract

Background and purpose

There are lots of studies on the statistics of university student and graduates' immigration but the effective factors, motivations and decision-making process have been rarely considered (1). Therefore, the precise research on the university educated youth's immigration is of great importance due to the investment on skillful human resource education and lack of their employment in domestic business resulting in economics loss (2). This study can unveil the effective factors, make novel insights and provide assistance to the government to solve the immigration problem (3). The researcher tries to develop a model of factors affecting the international migration of students and graduates of sports sciences.

Materials and Methods

The present study was an applied research in terms of purpose. and considering data collection, it was a descriptive survey. At the first step, to identify effective criteria and indices on the university students' and graduates' migration, the desk study was conducted. Then, a comparative analysis was done to categorize the criteria and indices. Finally, an unstructured questionnaire was used to examine the university students' and graduates' attitudes towards the international immigration. The statistical population included all the university students and graduates in different sport sciences fields. The participants included 384 individuals who were selected through the simple random sampling. The 5-point Likert scale unstructured questionnaire had 47 items and five scales (economical and welfare factor, social and cultural factor, political factor, occupational factor, and research and educational factor). The eight sport management professors checked the content validity and the final version was modified. A pilot study of 30 participants was administered to measure reliability, which the value of Cronbach's alpha equaled 0.96. To evaluate the factor structure of the questionnaire, both EFA and CFA were calculated through AMOS and SPSS softwares.

Findings

The descriptive results showed that the majority of respondents have thought to immigrate (89.1%) and almost 82.3% agreed to immigrate. Among those who agreed to immigrate, 56.3% of them preferred the Europe continent, 29.4% the America continent, 8.3% the Asia continent and 6% the Oceania continent. Furthermore, EFA was used to confirm the construct validity. At the first phase of EFA, Bartlett's test and KMO were applied. There were 47 items with one variance. First factor (research and education) owned 20.48 variances out of 47.

Second factor (occupation) owned 6.15 variances of the rest; compared to 47 variances, its variance percent was 13.09%. Third factor (social-cultural) was 7.67%, forth (economics-welfare) was 6.59%, and fifth factor (political) was 6.06%. Therefore, the EFA introduced five factors including economical and welfare factor, social and cultural factor, political factor, occupational factor, and research and educational factor. Considering EFA, the components and items were reassessed. In general, EFA's indices and outputs as well as components and items considering the factor loading of critical values of factors confirmed the validity of extracted components to examine the university students' and graduates' attitudes towards the migration.

Conclusion

Considering the results, lack of attention to economical and welfare factor, social and cultural factor, political factor, occupational factor and educational and research factor leads to university graduates' migration. This process causes the significant demographic, social, cultural, and economical changes in the country of departure and arrival. According to the statistics, Iran is one of countries with high demand of migration (4). We need to provide regular statistics of required internal professions, reasons of the educated people's immigration and their obstacles to stay in the country. The findings of present study can be beneficial especially for sport sciences students. If the economical and welfare factor, social and cultural factor, political factor, and occupational factor and educational and research factor are considered, it can be possible to conserve human capital. Although the foreign countries' attractiveness is far from the domestic planners' will, the internal powers/factors is in the politician's authority. Therefore, it is suggested to develop the current conditions to decrease the financial and spiritual loss due to migration.

Keywords: Students, Graduates, Sports science, Immigration.

References

1. Behrooznia, Tahmourth. (2011). "Study of effective factors in student migration Case study: Sistan and Baluchestan", *Applied Research in Geographical Sciences*, No. 17, pp: 101-121. (Persian).
2. Mirghfour, Seyed Habibullah; Rezaei, Aniseh. (2013). "Analysis and forecasting of employment of university graduates in Yazd province using the system dynamics approach", *Economic Policy*, Volume 5, Number 10, pp: 97-118. (Persian).
3. Rahshkho, Maryam; Rafieian, Mojtaba; Amini, Elham. (2012). "Study of the role of social and cultural factors on the migration of Iranian students abroad (Case study: Pete University of

Medical Sciences, Pécs, Hungary)", *Social Research Quarterly*, Volume 4, Number 16, pp: 83-104. (Persian).

4. Shahriaripour, Reza; Amin Beidakhti, Ali Akbar; Mohammadifar, Mohammad Ali; Kiani, Kourosh. (2016). "Predicting the tendency of elite students to emigrate from the country based on the effect of their satisfaction and attitude towards the image and atmosphere of the university (Case study: Semnan University)", *Higher Education of Iran*, Volume 8, Number 3, pp: 26-49. (Persian).

تدوین مدل عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور

سمیه روزبهانی^۱، سعید امیرنژاد^۲، عادلۀ عظیمی دلارستاقی^۳

۱. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شمال، آمل، ایران.

۲. استادیار دانشگاه هنر، تهران، ایران (نویسندهٔ مسئول).

۳. دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شمال، آمل، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۰۱

چکیده

هدف از این پژوهش، تدوین مدل عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور بود. روش پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و به لحاظ شیوه انجام تحقیق از نوع توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری این تحقیق را کلیه دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی کشور در تمامی مقاطع و گرایش‌های تحصیلی تشکیل می‌دادند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انجام گرفت و تعداد ۳۸۴ نفر انتخاب گردیدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق‌ساخته شامل ۴۷ سؤال بود که روایی محتوایی آن به وسیله هشت نفر از اساتید متخصص حوزه مدیریت ورزشی و پایایی آن به وسیله روش آلفای کرونباخ به میزان ۰/۹۶ مورد تأیید قرار گرفت. برای ارزیابی ساختار عاملی پرسش‌نامه، ابتدا از روش تحلیل عاملی اکتشافی و سپس از روش تحلیل عاملی تاییدی با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS و AMOS بهره گرفته شد. تحلیل عاملی اکتشافی به استخراج پنج عامل اصلی شامل رفاهی و اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، شغلی، سیاسی و آموزشی و پژوهشی انجامید که به ترتیب بیشترین و کمترین واریانس مرتبط با عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور به وسیله عامل آموزشی و پژوهشی (۲۰/۴۸ واریانس) و عامل سیاسی (۶/۰۶ واریانس) تبیین گردید. همچنین نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که مدل اکتشافی در این مطالعه از برازش قابل قبولی برخوردار است. باید پذیرفت که هر چند جاذبه‌های خارج از کشور، خارج از اراده برنامه‌ریزان داخل کشور است، اما عوامل داخلی در اختیار حاکمیت‌ها و دولت‌ها است. لذا پیشنهاد می‌شود تا شرایط

1. Email: sh.rouzbahani1982@gmail.com

2. Email: s.amirnejad@art.ac.ir

3. Email: azimi.adeleh@yahoo.com

رفاهی و اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی، شغلی و آموزشی و پژوهشی بهبود یابد تا خسارت‌های مادی و معنوی ناشی از مهاجرت نیروهای انسانی تحصیلکرده دانشگاهی در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی کمتر نصیب کشور گردد.

واژگان کلیدی: دانشجویان، دانش‌آموختگان، علوم ورزشی، مهاجرت

مقدمه

در اکثر مدل‌های رشد که در دهه‌های اخیر در سطح جهان مطرح شده‌اند، توجه ویژه‌ای به سرمایه انسانی (رضوی و همکاران، ۲۰۱۷)، به ویژه نیروی انسانی تحصیل کرده به عنوان مهم‌ترین عامل رشد اقتصادی و توسعه کشورها شده است (نجات بخش و رستگارپور، ۲۰۱۶). تا جایی که بانک جهانی ۶۴ درصد از رشد اقتصادی کشورها را مربوط به سرمایه‌های انسانی می‌داند (حاتمی و همکاران، ۲۰۱۲). این در حالی است که امروزه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، تعداد و شدت عوامل دافعه، نیروهای انسانی تحصیل کرده دانشگاهی را به اندیشه مهاجرت به خارج از کشور (راهشخو و همکاران، ۲۰۱۲)، به معنی ترک سرزمین اصلی (نقل مکان انفرادی و یا جمعی انسان‌ها یا تغییر محل اقامت) و سکونت در سرزمین دیگر به طور دائم یا موقت انداخته است (میرزامصطفی و قاسمی، ۲۰۱۳). در همین زمینه نظری (۲۰۱۶)، نفری و همکاران^۱ (۲۰۱۷) و سینگ^۲ (۲۰۱۶) در پژوهش‌های جداگانه دریافتند که شرایط نامطلوب اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و آموزشی، مبنایی مؤثر برای گرایش به مهاجرت دانشجویان است. سیفی و خالقی نژاد (۲۰۱۶) نیز در تحقیقی دریافتند که پررنگ بودن نقش تحولات اقتصادی و تغییر در تقاضا برای نیروی کار ماهر و نیمه ماهر از مهم‌ترین مسائل در زمینه مهاجرت به شمار می‌رود و اسحاقی (۲۰۱۸) و حاتمی و همکاران (۲۰۱۲)، عواملی همچون رفاه، پیشرفت، منزلت اجتماعی، فرصت‌های شغلی برابر، امنیت شغلی، حقوق و درآمد بالاتر، امکانات و تسهیلات آموزشی، آزادی‌های فکری، اجتماعی، سیاسی، نظم و ثبات اقتصادی، توزیع عادلانه ثروت، سطح علمی بالاتر، بها دادن به نوآوری، امکانات و خدمات مادی و رفاهی بهتر برای زندگی، تساوی حقوق زن و مرد و امنیت روانی - اجتماعی را از جمله تبعات مثبت ذهنی و از دست رفتن پتانسیل‌های فکری جامعه را مهم‌ترین پیامد منفی ذهنی گرایش به مهاجرت معرفی نمودند.

1. Nafari

2. Singh

با مهاجرت افراد تحصیل کرده دانشگاهی به خارج از کشور، نه تنها کشورهای مبدا با تنگنای نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد رو به رو می گردند، بلکه وابستگی آن ها به کشورهای صنعتی نیز هر روز افزون تر می شود (راهشخو و همکاران، ۲۰۱۲) و این امر برای کشورهای مقصد سود و برای کشورهای مبدا زیان های هنگفتی را به همراه دارد (حیدری و همکاران، ۲۰۱۶). بر اساس گزارش سازمان ملل متحد و بانک جهانی، کشور ایران در بین ۷۲ کشور در حال توسعه جهان، رتبه سوم فرار مغزها را به خود اختصاص داده است (شهریاری پور، ۲۰۱۶). به طوری که به استناد گزارش مدیر کل امور دانشجویان داخل وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سالانه حدود ۴۰ تا ۴۵ هزار نفر از دانشجویان دانشگاه های دولتی با مراجعه به این اداره به دنبال تأیید مدرک برای ترجمه و ادامه تحصیل در خارج از کشور هستند (شهریاری پور و همکاران، ۲۰۱۷). بدین ترتیب بیش از نیمی از ایرانیان مهاجر، افراد تحصیل کرده ای هستند که به منظور ادامه تحصیل و یا جستجوی شرایط بهتر برای زندگی به خارج از کشور مهاجرت می کنند و ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا مراکز مهم جذب مهاجران ایرانی به شمار می روند، زیرا آن ها تنها به دو دسته از افراد که دارای کمترین ریسک اقتصادی و امنیتی هستند، اجازه اقامت و زندگی در کشورشان را می دهند که شامل افراد تحصیل کرده و ثروتمند می شود (اوزدن^۱، ۲۰۰۶). هر چند جوادزاده (۲۰۱۵)، در تحقیقی دریافت که بین طبقه اجتماعی و مهاجرت رابطه معناداری وجود ندارد و آنچه با مهاجرت نخبگان به دانشگاه های آمریکا و اروپا در ارتباط مستقیم و معکوس قرار دارد، ساخت فرهنگی-اجتماعی و سبک زندگی ایرانی است. همچنین حکیم زاده و همکاران (۲۰۱۴) و شهریاری پور و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش هایی جداگانه به این نتیجه دست یافتند که متغیر میزان رضایت از نظام آموزشی، نگرش دانشجویان به تصویر دانشگاه و تمامی ابعاد جو دانشگاه همبستگی منفی معناداری با متغیر گرایش به مهاجرت دارد.

در همین راستا تقریباً همه صاحب نظران از پدیده مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاهی ایرانی ابراز نگرانی کرده اند و اثرات آن را که شامل سردرگمی ناشی از گسست فرهنگی (بیگانه بودن با فرهنگ) کشور میزبان، ایجاد بحران هویت در افراد مهاجر، خروج دانش و سرمایه، کاهش نیروی کار مولد و برهم خوردن توازن سنی و جنسیتی و جمعیتی مانند کاهش جمعیت مخصوصاً فشر جوان و تحصیل کرده هستند، زیان بار و تاسف آور خوانده اند (شیخ الاسلامی، ۲۰۱۲). به علاوه هدر رفتن هزینه آموزش، تضعیف رشد دانش، کاهش قابلیت جامعه برای کاربرد اندوخته های علمی در جهت حل مسائل و مشکلات، کاهش اندیشه های نو و خلاقانه، تضعیف سرمایه اجتماعی، تنزل توسعه

1. Ozden

اقتصادی، نارسایی در سیستم مدیریتی و گسترش شکاف بین کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته نیز از جمله سایر آثار مخرب مهاجرت افراد تحصیل کرده از کشور به شمار می رود (حاتمی و همکاران، ۲۰۱۲). اگر چه در تعاریف کلاسیک جمعیت شناختی، مهاجرت مستلزم تغییر در محل تولد و اقامت معمولی است، اما نباید از نظر دور داشت که انسان های فراوانی طی سالیان طولانی و حتی شاید همه عمر به دلیل مشکلات فراوان همچون بیکاری، نداشتن درآمد کافی، برخوردار نبودن از شغل متناسب با رشته تحصیلی، نبود فرصت های شغلی مناسب، نبود امنیت شغلی، نبود امکانات، بحران های اقتصادی، نبود امکانات علمی، پژوهشی و آزمایشگاهی، کمبود استادان متخصص، توجه نکردن به خواسته های افراد تحصیل کرده و رعایت شان علمی آنان، نبود موفقیت در مقاطع تحصیلی بالاتر، محدودیت زنان در انتخاب برخی از رشته های تحصیلی خاص و محدودیت آزادی فردی (سرافراز و همکاران، ۲۰۱۹)، بی آن که بتوانند از سرزمین زادگاهی خود خارج شوند، به عنوان مهاجران بالقوه و با احساس یک مهاجر زندگی می کنند و سودای مهاجرت در سر دارند و حاضرند در صورت مهیا شدن شرایط، سرزمین زادگاهی خویش را ترک نمایند (فروتن و شیخ، ۲۰۱۷). میزان بالای گرایش به مهاجرت در بین نیروی انسانی دانشگاهی نشان دهنده ادامه روند رو به صعود مهاجرت در سال های آتی است، چرا که در صورت مهیا شدن شرایط و امکانات لازم، محتمل است آمادگی ذهنی و نگرش مثبت یاد شده به مرحله عمل رسیده و به شکل اقدام به مهاجرت بروز کند (قاضی نژاد و خانی اوشانی، ۲۰۱۷).

در این میان سه دیدگاه عمده در مورد مهاجرت وجود دارد که عبارت است از دیدگاه کارکردنگری (وجود نوعی عدم امنیت برای شخص باعث می شود تا تصمیم به مهاجرت بگیرد)، دیدگاه تضادباوری (در این دیدگاه مهاجرت ناشی از توسعه نابرابر در نظام اجتماعی است که مهم ترین مظهر آن توسعه ناموزون سرمایه داری است) و دیدگاه سیستمی (پدیده مهاجرت را در رابطه با عوامل و تغییرات ساختاری مورد بررسی و تبیین قرار می دهد). که هر یک از این دیدگاه ها مهاجرت را مرتبط با علل، ماهیت، جهت و نتایج خاصی دانسته اند (شاه آبادی و جامه بزرگی، ۲۰۱۴). در همین زمینه امینی نقده (۲۰۱۱) در پژوهشی بین متغیرهای میزان نیاز به احترام، کسب ثروت، پیشرفت و دستیابی به شغل مناسب با نگرش به مهاجرت ارتباط معناداری یافت. السامارای و جادو (۲۰۱۸)، مین و فالوی^۲ (۲۰۱۸) و اینایاتی^۳ و همکاران (۲۰۱۲) نیز در تحقیقات جداگانه به ترتیب دریافتند که گواهی

1. Al-Samarrai & Jadoo
2. Min & Falvey
3. Inayati

فارغ التحصیلی، درآمد کافی و امتیازات آموزشی از دلایل مهم مهاجرت دانشجویان به خارج از کشور هستند. همچنین سبوللا بوادو و همکاران^۱ (۲۰۱۷) دریافتند که اعتبار دانشگاه، استادان و عوامل اجتماعی و فرهنگی، مهم‌ترین محرک برای دانشجویان چینی جهت تحصیل در دانشگاه‌های انگلیس بود. به علاوه بندیکت و اوکپیر^۲ (۲۰۱۲) در بررسی‌های خود به این نتیجه دست یافتند که دلایل مهاجرت نخبگان علمی آفریقا عبارتند از: عوامل جاذبه‌ای همچون (کیفیت بالای نظام آموزشی و جاذبه‌های اقتصادی کشور مقصد) و عوامل دافعه‌ای همچون (اشکالات در زیرساخت‌های نظام آموزشی کشور مبدا) و نهایتاً موراکامی^۳ (۲۰۱۰) نیز در نتایج تحقیق خود اذعان داشت که مهم‌ترین عامل ایجاد انگیزه در مهاجرت در میان محققان ژاپنی در دسترس بودن محیط تحقیقاتی عالی است که به وسیله سطح پیشرفته توسعه علم و فناوری، بودجه فراوان، کیفیت بالای امکانات و کارکنان، تنوع منابع انسانی، داشتن فرصت بحث آزاد و کاهش مسئولیت برای انجام دادن کارهای گوناگون اندازه‌گیری شد.

در این بین یکی از رشته‌های دانشگاهی که با وجود داشتن قابلیت‌های فراوان در زمینه ایجاد اشتغال و جذب نیروهای متخصص با مشکل بیکاری رو به رو است، رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی است. برخلاف وضعیت نگران‌کننده بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی این رشته تحصیلی در کشورمان، ورزش در دنیا جایگاهی مناسب و متنوع برای ایجاد اشتغال و فرصت‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی پیدا کرده است (برومند و همکاران، ۲۰۱۳) که با شناخت زمینه‌های کاری در آن می‌توان فرصت‌های جدیدی را به جوانان و جامعه معرفی کرد و از آن برای پیشرفت و توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور بهره‌گرفت (ططری و مختاری دینانی، ۲۰۱۸). زیرا اگر میزان بازدهی دانش‌آموختگان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در بازار کار و جذب آن‌ها در مشاغل وابسته به این رشته افزایش یابد، می‌توان به کارایی و بهره‌وری آن‌ها در جامعه امیدوار بود (برومند و همکاران، ۲۰۱۳). این در حالی است که آمارهای رسمی و غیررسمی ارائه شده در خصوص وسعت و دامنه مهاجرت دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاهی در ایران گویای این واقعیت است که امروزه جریان خروج نیروی انسانی متخصص و تحصیل‌کرده به صورت یک معضل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی درآمده و بیم‌ها و نگرانی‌های زیادی را برانگیخته است (شهریاری پور و همکاران، ۲۰۱۶) و تغییرات در برخی از سیاست‌ها از سوی کشورهای مبدا و مقصد را به دنبال داشته است، زیرا آشکار است که مهاجرت به خصوص

1. Cebolla-Boado
2. Benedict & Ukpere
3. Murakami

در میان جوانان تحصیل کرده دانشگاهی نوعی واکنش به فقدان فرصت های محلی - درونی و محدودیت ها است (ساعی و سیفی، ۲۰۱۱). در واقع، مهاجرت به عنوان رفتاری رایج در میان طیفی از متخصصان، دانشجویان و دانش آموختگان جوان تفسیر شده است، رفتاری که می تواند ناشی از وجود نگرشی مثبت و شوق و گرایشی قوی نسبت به مهاجرت در میان نیروهای فعال جامعه باشد، چرا که گرایش به یک عمل، حلقه ماقبل بروز یک رفتار و یکی از عمده ترین شرایط ایجاد کننده آن است (قاضی نژاد و خانی اوشانی، ۲۰۱۷).

نگاهی به ادبیات تحقیق در این زمینه نشان می دهد که اگر چه گزارشات و تحقیقات زیادی در مورد ارقام مهاجرتی دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاهی منتشر شده است، اما به عوامل مؤثر، انگیزه ها و نحوه تصمیم گیری آن ها در امر مهاجرت، کمتر توجه شده است (بهروزی نیا، ۲۰۱۱)، از این رو انجام تحقیقات دقیق تر در زمینه مهاجرت جوانان تحصیل کرده دانشگاهی به خارج از کشور با توجه به اهمیت آن به دلیل سرمایه گذاری های انجام شده برای تربیت نیروی انسانی ماهر در کشور و بلا استفاده ماندن آن ها در فعالیت های اقتصادی و وارد ساختن خسارت به اقتصاد ملی (میرغفوری و رضایی، ۲۰۱۳)، علاوه بر این که عوامل مؤثر بر این پدیده را شناسایی می کنند، راه را برای گسترش دیدگاه های جدید نیز هموار می سازند و می توانند کمک مؤثری به دولت برای بهبود وضعیت مهاجرت باشند (راهشخو و همکاران، ۲۰۱۲). با این اوصاف، اگر پذیرفته شود که برتری از آن کشورهایی است که قدرت علمی و فنی بیشتری دارند و صف آرائی و مبارزه با قدرت در نظام نوین جهانی بر حسب نیروهای متخصص و تحصیل کرده و نخبه های علمی تعیین می شود، باید این واقعیت را قبول کرد که با از دست دادن چنین سرمایه های انسانی و پیوستن آنان به کشورهای توسعه یافته، در واقع به تضعیف خود کمک کرده و حداقل یک آجر به ساختمان قدرت کشورهای صنعتی اضافه می گردد، از این رو ضرورت اتخاذ سیاست های صحیح مرتبط با مهاجرت افراد تحصیل کرده در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی از سوی مسئولین دولتی در کشور بیش از پیش احساس می شود، اما باید توجه داشت که پیش از اتخاذ هر نوع سیاستی می بایست تمامی عوامل مؤثر بر مهاجرت افراد تحصیل کرده دانشگاهی مربوط به این رشته شناسایی گردد تا با در نظر گرفتن آن ها به طراحی سیاست های مورد نیاز پرداخته شود. به همین منظور محقق در پژوهش پیش روی به دنبال پاسخ این سؤال است که مدل عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور چگونه است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و به لحاظ ویژگی در نحوه جمع‌آوری اطلاعات به صورت توصیفی-پیمایشی بود. در همین راستا و در مرحله اول جهت شناسایی معیارها و شاخص‌های تأثیرگذار در زمینه مهاجرت دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاهی به خارج از کشور، از طریق روش توصیفی-تحلیلی به مرور ادبیات و مبانی نظری مرتبط با موضوع پرداخته شد. سپس با استفاده از روش تحلیلی-تطبیقی، اهم معیارها و شاخص‌ها شناسایی، انتخاب و دسته‌بندی گردید. در نهایت به منظور بررسی نگرش دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور از روش نظرخواهی و میدانی با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را کلیه دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی کشور در تمامی مقاطع و گرایش‌های تحصیلی رشته مذکور تشکیل می‌دادند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت تصادفی ساده بود که به دلیل عدم دسترسی به آمار دقیق جامعه مورد نظر، با توجه به جدول تعیین حجم نمونه مورگان و همکاران، بیشترین تعداد نمونه یعنی ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شد.

پرسش‌نامه محقق ساخته مورد استفاده در پژوهش حاضر، شامل ۴۷ سؤال و ۵ معیار (عوامل رفاهی و اقتصادی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، عوامل سیاسی، عوامل شغلی و عوامل آموزشی و پژوهشی) با طیف پنج‌ارزشی لیکرت (بسیار کم، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد) بود. برای بررسی روایی محتوایی، پرسش‌نامه تحقیق بین ۸ نفر از اساتید متخصص حوزه مدیریت ورزشی توزیع و گردآوری گردید و سپس پیشنهادات آن‌ها در ویرایش نهایی پرسش‌نامه لحاظ شد. همچنین در یک مطالعه مقدماتی، ۳۰ عدد پرسش‌نامه در بین نمونه تحقیق توزیع شد. پس از جمع‌آوری، به منظور اندازه‌گیری پایایی ابزار تحقیق، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نهایتاً با میزان ۰/۹۶ مورد تأیید قرار گرفت.

در این تحقیق، جهت بررسی و توصیف ویژگی‌های عمومی پاسخ‌دهندگان (نمونه تحقیق) از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر فراوانی و درصد استفاده شد. همچنین برای ارزیابی ساختار عاملی پرسش‌نامه مورد استفاده، ابتدا از روش تحلیل عاملی اکتشافی با کاربرد روش استخراج مولفه‌های اصلی و چرخش واریماکس استفاده شد. این تحلیل با پذیرش شرط ارزش ویژه مساوی و یا بزرگ‌تر از ۱ و بار عاملی مساوی و یا بزرگ‌تر از قدرمطلق ۰/۳۰ انجام شد. قبل از استخراج عوامل از آزمون بارتلت^۱ و آزمون کفایت نمونه‌گیری به عنوان پیش‌فرض‌های تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد.

1. Bartlett's test

سپس روش تحلیل عاملی تاییدی برای تایید ساختار عاملی اکتشافی به کار برده شد. لازم به ذکر است که محاسبات مربوط به تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی با استفاده از نرم افزارهای آماری SPSS و AMOS (نسخه: ۲۲) انجام گرفت.

نتایج

نتایج توصیفی بخش جمعیت شناختی نمونه تحقیق نشان داد که ۴۲/۲ درصد از نمونه های تحقیق مرد و ۵۷/۸ درصد زن بودند، ۷/۱ درصد کمتر از ۲۰ سال و ۵۱ درصد بین ۲۱ تا ۳۰ سال، ۳۸/۵ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۳/۴ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال سن داشتند. ۶۴/۱ درصد از نمونه های تحقیق مجرد و ۳۵/۹ درصد متاهل بودند. ۷/۱ درصد از نمونه های تحقیق در مقطع تحصیلی فوق دیپلم علوم ورزشی، ۲۹/۲ درصد کارشناسی، ۴۵/۸ درصد کارشناسی ارشد و ۱۷/۹ درصد دانشجوی و دانش آموخته مقطع دکتری بودند.

در ادامه نظرات و دیدگاه های دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی کشور در زمینه به فکر مهاجرت افتادن، موافق یا مخالف آن بودن و در صورت موافق بودن قاره مورد نظر برای مهاجرت، در مجموعه بخش اول سئوالات پرسیده شد. بیشتر آزمودنی های این تحقیق تا به امروز به فکر مهاجرت از کشور افتاده بودند (۸۹/۱ درصد)، و حدود (۸۲/۳ درصد) موافق مهاجرت از کشور بودند. نهایتاً از مجموع افراد موافق با مهاجرت به خارج از کشور، ۵۶/۳ درصد کشورهای قاره اروپا، ۲۹/۴ درصد قاره آمریکا، ۸/۳ درصد قاره آسیا و ۶ درصد قاره اقیانوسیه را مقصد احتمالی خود برای مهاجرت تعیین نمودند.

- تحلیل عاملی اکتشافی

جهت تأیید سازه ابزار پژوهش از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. در مرحله اول تحلیل عاملی اکتشافی از آزمون بارتلت و آزمون کفایت نمونه گیری استفاده شد.

جدول ۱- میزان تفاوت بین دو ماتریس براساس آزمون بارتلت

KMO	آماره بارتلت (توزیع کای اسکوتر)	درجه آزادی	سطح معناداری
۰/۹۶	۲۰۵۲۴/۴۰	۱۰۸۱	۰/۰۰۱

با توجه به مقادیر برآورد شده، ۴۷ معرف که هر کدام یک واحد واریانس دارند، وجود دارد. به عبارتی دیگر در مجموع ۴۷ واحد واریانس مشترک که از واریانس معرفها استخراج شده، تشکیل شده است. در این بین عامل

اول (آموزشی و پژوهشی) ۲۰/۴۸ واحد واریانس از کل ۴۷ واحد را جدا می‌کند. عامل دوم (شغلی) که از مجموع واریانس باقی‌مانده استخراج شده است، توانسته ۶/۱۵ واریانس باقی‌مانده را تبیین کند و در مجموع در مقایسه با ۴۷ واحد واریانس، مقدار درصد واریانس آن برابر با ۱۳/۰۹ درصد شده است. همچنین مشخص شد که عامل سوم (اجتماعی- فرهنگی) ۷/۶۷، عامل چهارم (رفاهی-اقتصادی) ۶/۵۹ و عامل پنجم (سیاسی) ۶/۰۶ درصد از واریانس باقی‌مانده را استخراج می‌کند. لذا با این نتیجه می‌توان گفت که عامل‌های اول، دوم، سوم، چهارم و پنجم به لحاظ آماری توجیه دارند، در حالی که عامل‌های پایین‌تر از آن‌ها فاقد توجیه آماری هستند. در ادامه نقاط برش بارهای عاملی بر اساس جدول استیونز^۱ (۲۰۱۲)، برابر با ۰/۵۰ انتخاب گردید. برای این که مشخص شود چه معرفی بر روی کدام عامل و با چه وزنی بارگذاری می‌شود، از رویکرد چرخش واریمکس استفاده شد. در این چرخش استقلال عامل‌ها حفظ می‌شود و مقدار آماره آن نسبتاً به مقدار سایر چرخش‌ها بالاتر است. در ادامه جزئیات این آزمون و نحوه بارگذاری معرف‌ها بر روی عامل‌ها به طور مبسوط در جدول شماره (۲) آمده است. با استناد به نتایج جدول شماره (۲) بر روی عامل اول معرف‌های (آموزشی و پژوهشی)، بر روی عامل دوم معرف‌های (شغلی)، بر روی عامل سوم معرف‌های (اجتماعی و فرهنگی)، بر روی عامل چهارم معرف‌های (رفاهی و اقتصادی) و بر روی عامل پنجم معرف‌های (سیاسی) بارگذاری شد.

جدول ۲- تحلیل موافه‌های اصلی با چرخش واریمکس برای مدل پنج عاملی

شماره	معرف‌ها	عامل‌ها				
		عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴	عامل ۵
۶	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۵۲				
۱۱	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۴۹				
۸	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۴۸				
۱۳	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۴۷				
۹	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۳۶				
۴	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۳۵				
۱۲	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۳۱				
۱۴	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۳۰				
۷	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۱۸				
۲	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۰۸				
۱	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۰۴				
۳	آموزشی و پژوهشی	۰/۸۰۴				

1. Stevense

ادامه جدول ۲- تحلیل موافه های اصلی با چرخش واریماکس برای مدل پنج عاملی

شماره	معرفها	عامل ها				
		عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴	عامل ۵
۱۰	آموزشی و پژوهشی	۰/۷۸۵				
۵	آموزشی و پژوهشی	۰/۷۷۳				
۴	شغلی	۰/۸۴۹				
۳	شغلی	۰/۸۴۳				
۶	شغلی	۰/۸۳۹				
۲	شغلی	۰/۸۳۶				
۵	شغلی	۰/۸۲۷				
۸	شغلی	۰/۸۱۶				
۹	شغلی	۰/۷۹۸				
۷	شغلی	۰/۷۹۷				
۱	شغلی	۰/۷۸۹				
۱۰	شغلی	۰/۷۵۲				
۶	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۱۴			
۲	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۱۳			
۱	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۱۲			
۹	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۰۹			
۱۰	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۰۲			
۴	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۰۲			
۳	اجتماعی و فرهنگی		۰/۸۰۱			
۷	اجتماعی و فرهنگی		۰/۷۵۸			
۵	اجتماعی و فرهنگی		۰/۷۱۳			
۸	اجتماعی و فرهنگی		۰/۶۳۲			
۲	رفاهی و اقتصادی		۰/۸۴۲			
۱	رفاهی و اقتصادی		۰/۸۳۶			
۳	رفاهی و اقتصادی		۰/۸۳۱			
۴	رفاهی و اقتصادی		۰/۸۲۸			
۵	رفاهی و اقتصادی		۰/۸۱۲			
۷	رفاهی و اقتصادی		۰/۷۹۲			
۶	رفاهی و اقتصادی		۰/۷۹۰			
۱	سیاسی		۰/۸۴۳			
۵	سیاسی		۰/۸۳۷			

ادامه جدول ۲- تحلیل موافه های اصلی با چرخش واریماکس برای مدل پنج عاملی

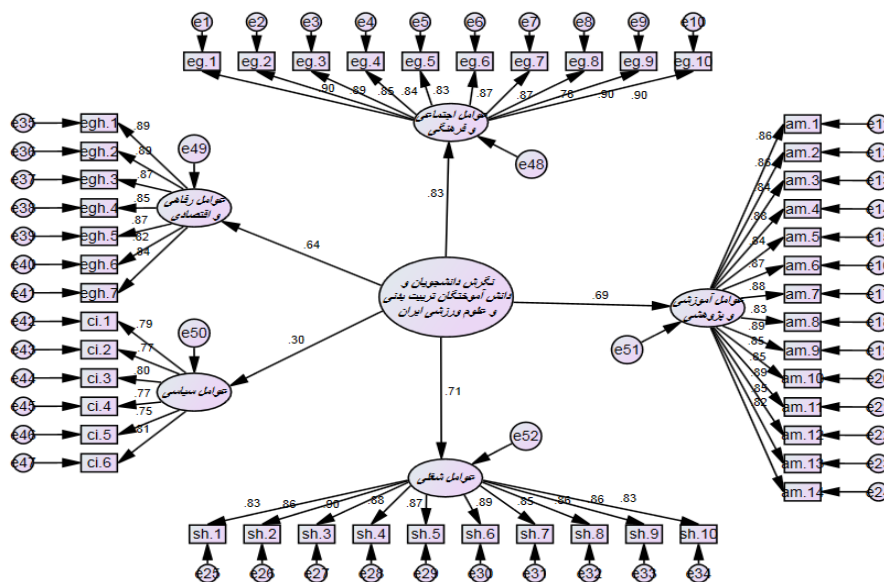
شماره	معرفها	عامل ها				
		عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴	عامل ۵
۶	سیاسی					۰/۸۳۰
۳	سیاسی					۰/۸۰۶
۴	سیاسی					۰/۷۹۵
۲	سیاسی					۰/۷۶۴

- تحلیل عاملی تاییدی

به کمک تکنیک تحلیل عاملی تاییدی (برای تأیید روایی سازه ابزار اندازه گیری) به بررسی مولفه‌ها و گویه‌های پرسش‌نامه پرداخته شد تا مشخص شود آیا این مولفه‌ها و گویه‌ها معرف‌های معتبری برای سنجش نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور هستند یا خیر؟ یا به عبارتی برای سنجش شاخص نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور روایی دارند یا خیر؟ در تکنیک تحلیل عاملی تاییدی قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده به وسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳۰ باشد، رابطه ضعیف در نظر گرفته می‌شود و از آن صرف نظر می‌شود، بار عاملی بین ۰/۳۰ تا ۰/۶۰ قابل قبول و معنادار و اگر بار عاملی از ۰/۶۰ بیشتر باشد، خیلی مطلوب است (کلاچین^۱، ۲۰۱۴). در ادامه و در شکل شماره (۱) و جدول شماره (۳) نتایج تحلیل عاملی ارائه شده است.

1. Kline

شکل ۱- مدل تحلیل عاملی و بار عاملی استاندارد متغیرهای تحقیق

جدول ۳- شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی

IFI	CFI	RFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA	CMIN/DF	شاخص
> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	> ۰/۹	< ۰/۱	< ۳	مقدار قابل قبول
۰/۹۵۸	۰/۹۵۸	۰/۹۰۶	۰/۹۱۳	۰/۸۰۹	۰/۸۳۲	۰/۰۴۸	۱/۸۶۹	مقدار بدست آمده

به طور کلی با توجه به شاخص‌ها و خروجی‌های مدل تحلیل عاملی تأییدی به همراه مولفه و گویه‌های سازنده‌اش و نیز با توجه به بارهای عاملی ارزش بحرانی متغیرهای تحقیق می‌توان گفت، معرف‌های انتخاب شده برای سنجش نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور از روایی لازم برخوردار است و به خوبی می‌توانند نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور را بسنجند (جدول ۴).

جدول ۴- نتایج تحلیل عاملی تأییدی گویه های پرسش نامه

ارزش بحرانی	بارعاملی	شاخص	معرف	مولفه ها
	۰/۸۹۰	امکان دسترسی بیشتر و بهتر به امکانات رفاهی و خدمات شهروندی عرضه شده در کشور مقصد	egh.1	عوامل رفاهی و اقتصادی
۲۶/۱۰۱	۰/۸۹۰	وجود کیفیت زندگی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	egh.2	
۲۵/۱۴۷	۰/۸۷۳	وجود امید به زندگی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	egh.3	
۲۳/۶۰۸	۰/۸۵۴	وجود وضعیت اقتصادی بهتر و با ثبات تر در کشور مقصد (امنیت اقتصادی)	egh.4	
۲۴/۲۳۰	۰/۸۶۶	وجود مکانیزم مناسب توزیع ثروت و سرمایه در مناطق مختلف کشور مقصد	egh.5	
۲۲/۰۵۳	۰/۸۲۲	وجود انطباق میان سطح استانداردهای زندگی با معیارهای جهانی در کشور مقصد	egh.6	
۲۲/۴۵۸	۰/۸۳۷	وجود جذابیت های زندگی مدرن در کشور مقصد	egh.7	
	۰/۹۰۵	وجود شان و منزلت اجتماعی شغلی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	eg.1	عوامل اجتماعی و فرهنگی
۲۷/۳۶۳	۰/۸۹۰	رعایت بیشتر و بهتر حقوق اجتماعی و شهروندی افراد در کشور مقصد	eg.2	
۲۴/۵۲۰	۰/۸۵۱	وجود برخوردهای اجتماعی مناسب و بهنجار با افراد در کشور مقصد	eg.3	
۲۳/۵۹۴	۰/۸۳۶	احترام بیشتر به رفتارها، ارزش ها، نگرش ها و عقاید اجتماعی افراد در کشور مقصد	eg.4	
۲۳/۰۲۲	۰/۸۲۷	وجود آزادی های اجتماعی و فرهنگی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	eg.5	
۲۵/۷۸۴	۰/۸۶۸	توجه اجتماعی به ارزش فعالیت های علمی و عملی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در کشور مقصد	eg.6	
۲۵/۴۵۷	۰/۸۶۹	وجود آسایش روانی و اجتماعی بیشتر و بهتر برای خود و خانواده در کشور مقصد	eg.7	
۲۰/۶۰۹	۰/۷۸۳	وجود آزادی های مدنی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	eg.8	
۲۸/۰۰۵	۰/۹۰۱	عدم وجود محدودیت در آزادی های فردی در کشور مقصد	eg.9	
۲۸/۱۶۸	۰/۹۰۳	عدم وجود تبعیض علیه گروه های اقلیت در کشور مقصد	eg.10	

ادامه جدول ۴- نتایج تحلیل عاملی تأییدی گویه های پرسش نامه

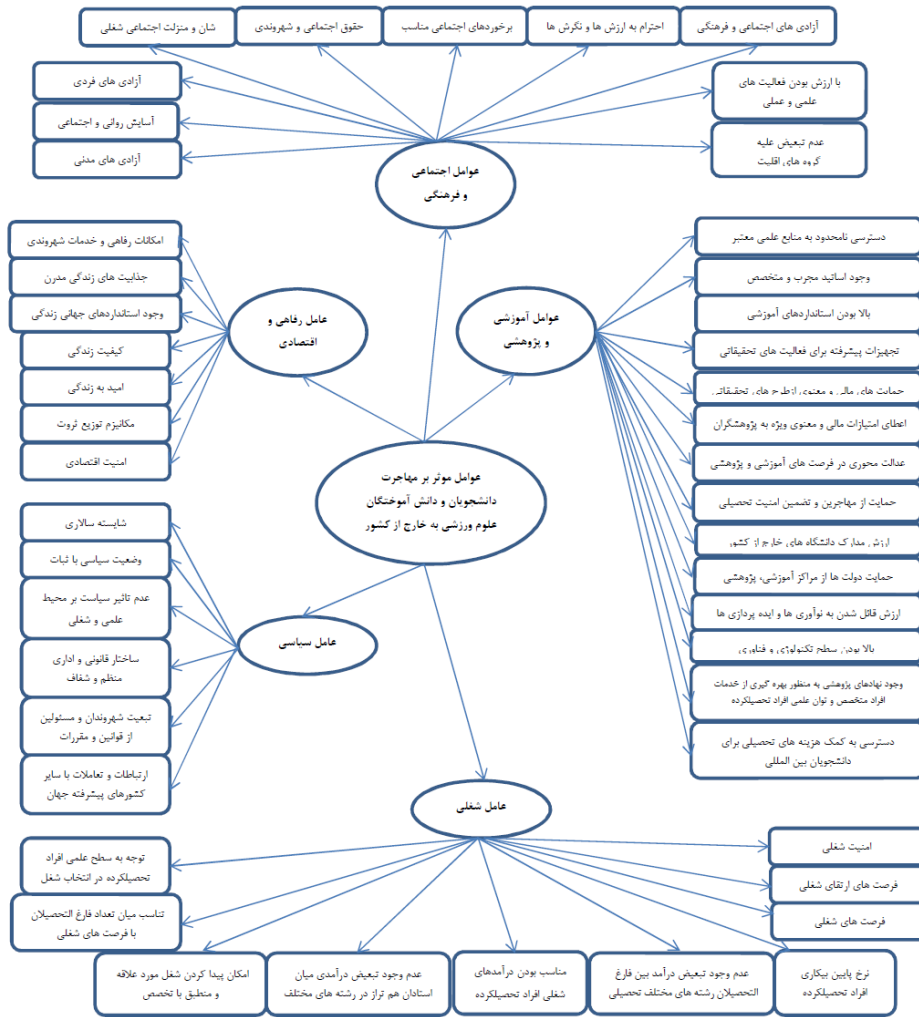
ارزش بحرانی	بارعاملی	شاخص	معرف	مولفه ها
	۰/۸۲۹	وجود امنیت شغلی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	sh.1	ای ر ت ب ی
۲۴/۷۲۳	۰/۸۶۴	وجود فرصت های شغلی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	sh.2	
۲۲/۶۲۰	۰/۸۹۵	وجود فرصت های ارتقای شغلی بیشتر و بهتر در کشور مقصد	sh.3	
۲۱/۹۱۳	۰/۸۷۷	توجه به سطح علمی افراد تحصیل کرده در انتخاب شغل در کشور مقصد	sh.4	
۲۱/۷۴۷	۰/۸۷۴	وجود تناسب میان تعداد فارغ التحصیلان آموزش عالی با فرصت های شغلی موجود در کشور مقصد	sh.5	
۲۲/۲۸۶	۰/۸۸۸	امکان پیدا کردن شغل مورد علاقه و منطبق با تخصص در کشور مقصد	sh.6	ای ر ت ب ی
۲۰/۶۸۵	۰/۸۵۱	نرخ پایین بیکاری افراد تحصیل کرده در کشور مقصد	sh.7	
۲۱/۳۱۷	۰/۸۶۳	مناسب بودن درآمدهای شغلی افراد تحصیل کرده در کشور مقصد	sh.8	
۲۳/۳۰۵	۰/۸۵۶	عدم وجود تبعیض درآمد بین فارغ التحصیلان رشته های مختلف در کشور مقصد	sh.9	
۲۰/۰۲۳	۰/۸۳۰	عدم وجود تبعیض درآمدی میان استادان هم تراز در رشته های مختلف تحصیلی در کشور مقصد	sh.10	
	۰/۰۷۹۲	وجود شایسته سالاری در هر نوع فعالیتی در کشور مقصد	ci.1	ای ر ت ب ی
۱۵/۶۸۲	۰/۷۶۶	وجود وضعیت سیاسی متجانس، همخوان و با ثبات در کشور مقصد	ci.2	
۱۶/۴۳۲	۰/۷۹۷	عدم تأثیر فشارهای سیاسی و مجادلات جناحی بر محیط علمی و شغلی کشور مقصد	ci.3	
۱۵/۶۵۵	۰/۷۷۰	وجود ساختار و رویه قانونی و اداری منظم و شفاف در مراکز علمی و اجرایی کشور مقصد	ci.4	
۲۰/۲۷۱	۰/۷۵۵	اجرای صحیح قوانین و مقررات در تمامی زمینه ها در کشور مقصد (میزان بالای تبعیت شهروندان و مسئولین از قوانین و مقررات اجرایی کشور)	ci.5	
۱۷/۰۸۶	۰/۸۱۲	وجود ارتباطات و تعاملات کشور مقصد با سایر کشورهای پیشرفته جهان در تمامی زمینه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و . . .	ci.6	

ادامه جدول ۴- نتایج تحلیل عاملی تأییدی گویه های پرسش نامه

مؤلفه‌ها	معرف	شاخص	بارعاملی	ارزش بحرانی
عوامل آموزشی و پژوهشی	am.1	وجود امکانات آموزشی بیشتر و بهتر (بالا بودن استانداردها) در رشته علوم ورزشی در کشور مقصد	۰/۸۵۹	
	am.2	وجود امکانات پژوهشی (ابزار و تجهیزات پیشرفته برای فعالیت های تحقیقاتی و آزمایشگاهی) بیشتر و بهتر در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در کشور مقصد	۰/۸۵۷	۲۵/۱۲۰
	am.3	وجود اساتید مجرب و متخصص رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در کشور مقصد	۰/۸۴۱	۲۱/۷۳۰
	am.4	دسترسی نامحدود به منابع علمی معتبر در کشور مقصد	۰/۸۸۰	۲۳/۶۳۷
	am.5	وجود حمایت های مالی و معنوی بیشتر و بهتر از طرح های تحقیقاتی در کشور مقصد	۰/۸۴۳	۲۱/۹۰۳
	am.6	اعطای امتیازات مالی و معنوی ویژه به پژوهشگران علمی رشته علوم ورزشی در کشور مقصد	۰/۸۷۳	۲۳/۳۷۰
	am.7	عدالت محوری در اعطای فرصت های آموزشی و پژوهشی به افراد در کشور مقصد	۰/۸۸۱	۲۶/۷۰۳
	am.8	حمایت از دانشجویان مهاجر و تضمین امنیت تحصیلی در کشور مقصد	۰/۸۳۵	۲۳/۲۷۷
	am.9	افزایش ارزش مدارک دانشگاه های خارج از کشور در بازار کار کشور مبدا	۰/۸۹۰	۲۴/۲۷۷
	am.10	وجود حمایت های همه جانبه دولت ها از دانشگاه ها و مراکز آموزشی، پژوهشی در کشور مقصد	۰/۸۴۵	۲۷/۰۰۶
	am.11	وجود نهادهای پژوهشی به منظور بهره گیری از خدمات افراد متخصص و توان علمی افراد تحصیل کرده در کشور مقصد	۰/۸۵۰	۲۲/۲۰۳
	am.12	بهادادن و ارزش قائل شدن به نوآوری ها، ایده پردازی ها و ابتکارات در کشور مقصد	۰/۸۸۷	۲۳/۹۳۴
	am.13	بالا بودن سطح تکنولوژی و فناوری در کشور مقصد	۰/۸۵۱	۲۲/۲۶۱
	am.14	امکان دسترسی بیشتر و بهتر به کمک هزینه های تحصیلی برای دانشجویان بین المللی در کشور مقصد	۰/۸۱۷	۲۰/۶۷۸

شکل ۲- مدل گرافیکی عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان دانش آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر، تدوین مدل عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور بود. تحلیل عاملی اکتشافی به روش مولفه‌های اصلی به استخراج ۵ عامل انجامید که به ترتیب بیشترین و کمترین واریانس مرتبط با عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی به خارج از کشور به وسیله عامل آموزشی و پژوهشی (۲۰/۴۸) واریانس) و عامل سیاسی (۶/۰۶) واریانس) تبیین گردید. همچنین نتایج تحلیل عاملی تاییدی، نشان داد که مدل اکتشافی در این مطالعه از برازش قابل قبولی برخوردار است.

با توجه به نتایج به‌دست آمده در پژوهش حاضر، عامل رفاهی و اقتصادی در نگرش دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور مؤثر است. این نتایج با یافته‌های اسحاقی (۲۰۱۸)، نظری (۲۰۱۶)، حاتمی و همکاران (۲۰۱۲)، امینی نقده (۲۰۱۱)، السامارای و جادو (۲۰۱۸)، مین و فالوی (۲۰۱۸)، سینگ (۲۰۱۶) و بندیکت و اوکیپر (۲۰۱۲) در زمینه نقش عوامل رفاهی و اقتصادی در مهاجرت به خارج از کشور همسو است. پیر لروی^۱ در کتاب استعمار خود، مهاجرت را یک اقدام (اجتماعی-اقتصادی) مطابق با فطرت و نیازهای طبیعی انسان می‌داند، به نحوی که نیازهای طبیعی انسان مانند دستیابی به میزانی از رفاه، درآمد و تحرک اجتماعی در گرایش فرد به مهاجرت و رسیدن به سطحی مطلوب از زندگی مهم‌تر از هر عامل دیگری است (میرزامصطفی و قاسمی، ۲۰۱۳). همچنین نتایج مطالعات محققان نشان می‌دهد که نابرابری و تضاد در توزیع امکانات اقتصادی در کشور مبداء، به عنوان اصلی‌ترین عاملی است که مهاجران آن را دلیل جابه‌جایی مکانی خود بیان کرده‌اند. بدین ترتیب زمانی یک فرد تصمیم به مهاجرت می‌گیرد که این حرکت برایش صرفه اقتصادی داشته باشد، بازدهی که بیش از تفاوت درآمد در مبداء و مقصد مهاجرت است. به عبارت دیگر به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های اقتصادی مهاجران، انگیزه‌های رفاهی و اقتصادی است و در درجه اول ملاحظات اقتصادی یعنی توزیع نابرابر سرمایه و نیروی کار و به تبع آن تفاوت در دستمزدها که فرد را به مهاجرت ترغیب می‌کند. در همین راستا و در طی پنجاه سال گذشته مدل‌هایی به سرعت گسترش یافته‌اند که در آن‌ها تفاوت در برخورداری از تسهیلات رفاهی و اقتصادی، عامل مؤثر در مهاجرت دانسته شده است. نظریه‌های فقدان تعادل نیز یکی از این مدل‌ها به شکار می‌رود که مهاجرت را ناشی از نبود تعادل بین مناطق عنوان کرده است. در این مدل فرض می‌شود که تفاوت‌های فضایی در فرصت‌های اقتصادی، به بروز توانایی‌های متفاوتی در سطح مناطق منجر می‌گردد، بنابراین مهاجرت پاسخی به این تفاوت‌هاست. بر این مبنا مهاجران مناطقی را جستجو می‌کنند که دارای امکانات رفاهی و خدمات شهروندی بهتر، کیفیت و امید به زندگی بالاتر همراه با

1. Pierre Leroy

سطح استانداردهای بهتر زندگی، وضعیت اقتصادی باثبات تر، مکانیزم مناسب در توزیع ثروت و سرمایه و بازار کار مناسب با میزان بالای دستمزد هستند. از سوی دیگر در مقابل مدل های فقدان تعادل، مدل های تعادل ارائه شده اند. در این مدل برداشت آن است که به شکل گسترده ای تفاوت های فضایی در فرصت های اقتصادی با تفاوت های فضایی در بهره مندی از تسهیلات رفاهی و اقتصادی مناطق قابل توجیه است. در مدل تعادل، تغییرات تقاضا با هدف بهره مندی از تسهیلات رفاهی و اقتصادی زمینه را برای مهاجرت فراهم می آورد. بنابراین آنچه منتج به مهاجرت می شود، تغییرات در تقاضا و عرضه تسهیلات رفاهی و اقتصادی خواهد بود و افراد هنگامی قصد مهاجرت می کنند که دستیابی به منافع اقتصادی مورد انتظار بر هزینه های آن مقدم گردد.

با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، عامل اجتماعی و فرهنگی در نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور مؤثر است. این نتایج با یافته های اسحاقی (۲۰۱۸)، جوادزاده (۲۰۱۵)، حکیم زاده و همکاران (۲۰۱۴)، راهشخو و همکاران (۲۰۱۲)، سبوللا بوادو و همکاران (۲۰۱۷)، نفری و همکاران (۲۰۱۷) و سینگ (۲۰۱۶) در زمینه نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی در مهاجرت به خارج از کشور همسو است. میزان مشارکت اجتماعی و ساز و کارهایی که موجب پیوستگی بیشتر فرد به جامعه می شود، همبستگی و انطباق اجتماعی و مسائل فرهنگی همچون یگانگی فرهنگی و اجتماعی از عوامل مؤثری هستند که کمتر در تبیین پدیده مهاجرت به آن ها پرداخته شده است. این در حالی است که به صورت عمده می توان دلایل مهاجرت تحصیل کرده های دانشگاهی کشورمان را در دو مقوله نظریه بحران منزلتی و نظریه اجتماعات پژوهشی تبیین کرد. نظریه بحران منزلتی به پدیده مهاجرت دانش آموختگان دانشگاهی رویکردی فرهنگی- اجتماعی دارد. در این نظریه، تصمیم برای مهاجرت نتیجه نوع خویش در جامعه است که دارای دو جنبه است: جنبه عینی که مرتبط است با نگاه تحصیل کرده های دانشگاهی به شأن و منزلت اجتماعی خود، رفاه، معیشت و سبک زندگی و میزان برخورداری افراد از مواهب و مزایای اجتماعی و جنبه ذهنی که مرتبط است با برداشت تحصیل کرده های دانشگاهی و جامعه از شأن و منزلت و جایگاه آنان. در واقع زمانی یک فرد تحصیل کرده دانشگاهی تصمیم به مهاجرت می گیرد که شاخص های عینی به واقع نشان دهنده عدم وجود رفاه و منزلت و جایگاه واقعی و در خور شأن باشد و نگرش عمومی نیز این موضوع را تأیید نماید. در واقع مشکلات و معضلات موجود در زمینه های گوناگون، جامعه را به شکل یک فضای نابسامان تصویر کند که فرد برای گذار از این فضا و دستیابی به زندگی بهتر و مساعدتر راهکار را در مهاجرت می بیند، جایی که احتمالاً جایگاه و منزلت بالاتری برای فرهیختگان و متخصصان قائل است. به عبارت دیگر ارزیابی بدبینانه از وضعیت اجتماعی و فرهنگی کشور مبدا مانند مسائل قومی و نژادی، بیگانگی فرهنگی و اجتماعی، تعارض ارزش ها و هنجارهای فرهنگی، محفوظ نبودن جایگاه اجتماعی افراد تحصیل کرده دانشگاهی، وجود برخوردهای اجتماعی ناپهناجر، وجود فساد

و تبعیض، عدم پذیرش اجتماعی نظرات و دیدگاه ها، عدم احترام به باورها و اعتقادات و مواردی از این دست می تواند نوعی احساس دلسردی و یاس به همراه داشته باشد که گرایش به ترک از کشور را تقویت کند. هر چند باید توجه داشت که دیدگاه های اجتماعی و فرهنگی مرتبط با مهاجرت، بدون آن که از نقش عوامل اقتصادی غفلت نماید، آن را به عنوان تنها عامل انگیزشی مهاجرت ها تعریف نمی کند، بلکه انگیزه های دیگری مانند، تحمل یا عدم تحمل شرایط زیستی، تشکیل خانواده و الحاق به آن، تحصیل، تمایل به زندگی در نقاط خاص را در کنار زمینه های اجتماعی و فرهنگی در مهاجرت تحصیل کرده های دانشگاهی تأثیرگذار می دانند، زیرا واضح است که عوامل زیستی و رفاهی و جاذبه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشورهای مقصد، روند گرایش به مهاجرت را تحت تأثیر قرار می دهند و علاوه بر آن وجود سیاست های نادرست در کشور مبدا به گسترش این پدیده کمک می کند. در همین راستا مهم ترین عوامل اجتماعی و فرهنگی که موجبات مهاجرت را فراهم می آورند عبارتند از آزادی های قانونی، وجود نهادهای مدنی و انتشار آزاد اطلاعات که نشانه هایی از وجود حق اظهار نظر و پاسخگویی هستند که نهایتاً باعث تقویت آگاهی های عمومی و شفافیت اقتصادی و اجتماعی می گردند. از طرف دیگر محققان معتقدند که گسترش پدیده جهانی شدن بر میزان مهاجرت به دلایل اجتماعی و فرهنگی افزوده است، چرا که در زمینه جهانی شدن این دیدگاه وجود دارد که این پدیده با تضعیف ارزش های فرهنگ ملی، حس وطن پرستی شهروندان را تهدید می کند و با طرح مفهوم شهروند جهانی به جای شهروند ملی زمینه ای را برای مهاجرت به خارج از کشور فراهم می آورد.

با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، عامل شغلی در نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور مؤثر است. این نتایج با یافته های اسحاقی (۲۰۱۸)، سیفی و خالقی نژاد (۲۰۱۶)، حاتمی و همکاران (۲۰۱۲)، امینی نقده (۲۰۱۱)، السامارای و جادو (۲۰۱۸) و مین و فالوی (۲۰۱۸) در زمینه نقش عوامل شغلی در مهاجرت به خارج از کشور همسو است. اگر آموزش و اشتغال دو روی سکه توسعه در نظر گرفته شوند، آن گاه لزوم همسویی این دو با یکدیگر بیش از پیش آشکار خواهد شد. در همین راستا اگر تحصیلات دانشگاهی به عنوان بالاترین سطح از آموزش در نظر گرفته شود، آن گاه باید گفت که کشور در این زمینه رشدی روز افزون داشته است و تعداد دانش آموختگان دانشگاهی با رشدی بسیار چشمگیر قابل مشاهده است، اما با این وجود، نمی توان از وضعیت بیکاری تحصیل کرده های دانشگاهی مغفول ماند. به عبارت دیگر اگر چه افزایش آموزش عاملی تأثیرگذار بر توسعه است و وضعیت کشور را در سطح جهانی بهبود می بخشد، اما بیکاری نیز شاخصی بسیار اساسی است و به عبارتی وضعیت اشتغال یا در مقابل آن بیکاری نیز در توسعه اثرات قابل توجهی در پی خواهد داشت و برای محاسبه سطح توسعه یافتگی، هم آموزش و هم بیکاری مد نظر قرار گرفته و محاسبه می شود. در چنین شرایطی و با توجه به آمار و ارقام اسف بار تعداد بیکاران کشور به ویژه در بخش فارغ التحصیلان دانشگاهی، مسئله مهاجرت به خارج از کشور به امید دستیابی به فرصت های

شغلی بهتر و بیشتر بروز و ظهور می نماید. در همین زمینه مهاجرت ها عمدتاً به دلیل عدم وجود زیر ساخت های اقتصادی و خدمات زیر بنایی مناسب در کشور مبدا از یک سو و انتظار درآمد و اشتغال بهتر به همراه وجود خدمات و تسهیلات رفاهی، آموزشی و اقتصادی بهتر در کشور مقصد از سوی دیگر متاثر می شود. با توجه به آن چه بیان گردید، اگر تصور ما این گونه باشد که تحصیلات دانشگاهی پلی به سوی دستیابی به شغل مناسب تر همراه با افزایش درآمد و نتیجتاً توسعه اقتصادی بهتر است، باید بیان داشت که در شرایط کنونی آن چه شاهد آن هستیم لزوماً بر این اساس نیست و نرخ بیکاری افراد دارای تحصیلات دانشگاهی شیب افزایشی فراوانی به خود گرفته است، به نحوی که بسیاری از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی امکان جذب در بازارهای کار را ندارند و در نتیجه مهارت و تخصص آنان منجر به رشد و توسعه اقتصادی نمی شود، چرا که اساساً از مهارت و تخصص بسیاری از این افراد تحصیل کرده دانشگاهی در عرصه کار استفاده نمی شود. حائز اهمیت است که این بحران تنها در نظر نگارندگان مشکل و معضل نیست، بلکه در تأیید همین موضوع می توان از آماري که وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی اعلام کرد، استفاده نمود. وی بیان کرده است که "۴۳ درصد کل متقاضیان کار کشور فارغ التحصیلان دانشگاهی هستند و کشور هم اکنون با بحران بیکاری فارغ التحصیلان مواجه است" که متأسفانه باید گفت این میزان دانشگاهی جا مانده از بازار کار کشور، در واقع چیزی جز بحران بیکاری به معنای کامل نخواهد بود و همان طور که قابل ملاحظه است این مسئله عاملی برای مهاجرت و خروج هزاران جوان تحصیل کرده دانشگاهی از کشور به امید دستیابی به شغلی بهتر با درآمد مکفی است. به عبارت دیگر با توجه به ظرفیت های پذیرشی که برای دانشگاه های کشور ایجاد شده است، متناسب با تعداد و توانمندی های فارغ التحصیلان دانشگاهی شغل در جامعه ایجاد نشده است و از این رو یکی از عوامل بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی و تمایل به مهاجرت به خارج از کشور به عنوان دو آسیب دانش بنیان فراروی آموزش عالی و کشور به دلیل عدم اجرای متوازن شاخص های کیفی در کنار شاخص های کمی سند نقشه جامع علمی کشور است.

با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، عامل سیاسی در نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور مؤثر است. این نتایج با یافته های اسحاقی (۲۰۱۸) و حاتمی و همکاران (۲۰۱۲) در زمینه نقش عوامل سیاسی در مهاجرت به خارج از کشور همسو است. تا به امروز و در قالب تحقیقات گوناگون، نقش عوامل سیاسی در مهاجرت توسط بسیاری از اقتصاددانان مشهور به عنوان مهم ترین عامل اثرگذار بر نابرابری بین کشورها و جوامع مختلف مورد اشاره قرار گرفته است، چرا که کیفیت پایین حکمرانی یا به عبارتی وجود مشکلات سیاسی در کشور مبدأ از طریق بندهایی همچون وجود فساد، خشونت و جرایم، عدم وجود ثبات سیاسی، عدم دسترسی به عدالت، نبود فرهنگ سیاسی و شایسته سالاری تأثیر مستقیم بر رفاه شهروندان دارد و این نابرابری ها و دیگر آثار آن از طریق کانال های متفاوت موجب مهاجرت افراد از جامعه ای

با شرایط نامطلوب به جامعه ای دیگر با شرایط مطلوب تر می شود. لازم به ذکر است که مهاجرت به دلیل نابسامانی های سیاسی در کشور مبدا، واکنشی نسبت به نامطلوب بودن کیفیت نهادها و ضعف در حکمرانی محسوب می شود که عوامل مؤثر از طریق این کانال عمدتاً عوامل دافعه مهاجرت نامیده می شوند و اکثراً نامطلوب و به دفع افراد در کشور مبدا منجر می شوند. همان منطق تعریف شده در بند بالا، اما مربوط به کیفیت بالاتر نهادها و عوامل سیاسی در کشور مقصد به عوامل جاذبه مهاجرت برمی گردد. در این میان وجود مشکلات و معضلات سیاست داخلی کشور مبدا منتج به رشوه، اخاذی، اختلاس و ... می شود و بدین ترتیب بخشی از جمعیت از فسادهای موجود رنج می برند، در حالی که بخشی از آن (از جمله برخی از مقامات دولتی) از دستاوردهای خصوصی نامشروع سودمند می شوند. با توجه به آنچه توضیح داده شد، می توان دریافت که وجود مشکلات سیاسی و اثربخشی پایین دولت در حکمرانی در کشور مبدا می تواند مسئول هزینه های گزاف مهاجرت باشد. این در حالی است که مشکلات فوق الذکر بر اکثر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه تأثیر می گذارد و به خصوص در زمینه مهاجرت در مجموع می توان گفت که عوامل سیاسی از طریق تحت تأثیر قرار دادن مطلوبیت افراد در کشورها، موجب تحرکات برون مرزی افراد به خصوص نیروی کار به عنوان سرمایه انسانی جوامع می شود. در نتیجه کیفیت شاخص های سیاسی کشور مبدا، خالص جریان مهاجرت های ماهر با مدرک دانشگاهی را تعیین می کند. بنابراین شاخص های سیاسی یک کشور می توانند از طریق جریان مهاجرت ها بر سرمایه انسانی تأثیر بگذارند. همچنین شاخص های سیاسی، تأثیر بسزایی در شکل و ساختار مهاجرت ها نیز دارند. هر چند قابل توجه است که با وجود چشمگیر بودن اثر شاخص های سیاسی بر مهاجرت به خارج از کشور و تحرکات برون مرزی نیروی کار، نمی توان از دیگر آثار اقتصادی و بنیادی مهاجرت چشم پوشی کرد که مطالعات گسترده ای اثر و جهت این دست از عوامل را بررسی کرده اند.

با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، عامل آموزشی و پژوهشی در نگرش دانشجویان و دانش آموختگان علوم ورزشی نسبت به مهاجرت به خارج از کشور مؤثر است. این نتایج با یافته های اسحاقی (۲۰۱۸)، نظری (۲۰۱۶)، شهریاری پور و همکاران (۲۰۱۶)، حکیم زاده و همکاران (۲۰۱۴)، حاتمی و همکاران (۲۰۱۲)، السامارای و جادو (۲۰۱۸)، مین و فالوی (۲۰۱۸)، سبوللا بودو و همکاران (۲۰۱۷)، نفری و همکاران (۲۰۱۷)، اینایاتی و همکاران (۲۰۱۲)، بندیکت و اوکیپر (۲۰۱۲) و مورا کامی (۲۰۱۰) در زمینه نقش عوامل آموزشی و پژوهشی در مهاجرت به خارج از کشور همسو است. ضعف در نظام آموزش عالی کشورهای جهان سوم، یکی از مهم ترین انگیزه های مؤثر برای مهاجرت دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاهی شناخته شده است، بدین ترتیب مهم ترین عامل در کنترل مهاجرت افراد تحصیل کرده دانشگاهی، ارتقا و به روز ساختن نظام های آموزشی است. در این میان کشور ایران نیز از جمله کشورهای در حال توسعه است که همچنان بحث تقلیدی بودن نظام آموزشی در آن مطرح است و در دانشگاه ها کوششی برای انطباق میان دستاوردهای علمی با نیازهای جامعه

صورت نمی‌گیرد و نتیجه چنین نظام آموزشی خروج افرادی است که توانایی و مهارت لازم را برای ارتباط و همکاری با بخش صنعت ندارند. تغییر در نظام آموزشی و از جمله در نظر گرفتن بحث بومی سازی و تطبیق آموخته‌های علمی دانشجویان با نیازهای جامعه امروز ایران و نیز بخش‌های مختلف صنعت می‌تواند زمینه ساز ایجاد انگیزش و احساس رضایت از نظام آموزشی و در نهایت، جذب تحصیل کرده‌های دانشگاهی در بازار کار باشد و این مسئله می‌تواند موجب کاهش تمایل به مهاجرت در دانشجویان شود. از سوی دیگر با توجه به آن‌که دانش در فرایندی گروهی و با شکل‌گیری مناسبات خاص در پیوندهایی انسانی و تکنولوژیکی خلق و تولید می‌شود، اجتماعات پژوهشی قابل‌مشابه سازی نخواهند بود و در نتیجه شکل نگرفتن این مناسبات، پژوهشگران به سمت فضاها و مجامع علمی بیرون کشیده می‌شوند تا هویت خود را حفظ کنند. مجموع این عوامل تبیین‌کننده دلیل تمایل به مهاجرت از کشور به دلایل آموزشی و پژوهشی است، به نحوی که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه زمینه‌های مناسب پشتیبانی اداری، مالی و علمی با هدف ارتقای فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی فراهم نشده است، بنابراین عدم ارائه خدمات آموزشی و پژوهشی با کیفیت در کشورهای در حال توسعه در پاسخ به تقاضاهای رو به افزایش و محدودیت ظرفیت مراکز دانشگاهی معتبر، میزان گرایش افراد به مهاجرت به کشورهایی که دارای خدمات آموزشی و پژوهشی با کیفیت‌تری هستند را افزایش داده است. در همین راستا یکی از مسائل مهم در آموزش عالی به ویژه در وضعیت اقتصادی دانش بنیان امروز، مقوله کیفیت و اتخاذ راهبردهای مناسب به منظور بهبود مستمر شاخص‌های آموزشی و پژوهشی است و این در حالی است که انتظار جامعه اقتصادی از آموزش عالی تربیت افراد با دانش و مهارت بر پایه اقتصاد مدرن از نوع دانش محور به منظور تسهیل فرایند توسعه اقتصادی است و این روند آموزش عالی را تحت فشار روزافزونی از انتظارات متضاد و طاقت فرسا قرار می‌دهد و در چنین وضعیتی افزایش میزان تمایل به مهاجرت افراد تحصی کرده دانشگاهی از نگرانی‌های اساسی آموزش عالی محسوب می‌شود، مهاجرتی که شکل غیر هنجاری مبادله علمی بین کشورها دانسته شده است و به دلیل خصیصه یک‌سویه آن، همواره به سود کشورهای توسعه یافته تمام می‌شود و قطعاً ادامه دار بودن این پدیده به معنی یکی از عوامل شدت دهنده رکود و افت در بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران است. هر چند جابه‌جایی علمی و دانشگاهی پدیده‌ای تازه نیست، اما چنین روندی به واسطه وجود بعضی از سیاست‌های انحصاری در سطح ملی توسط بعضی از کشورهای جهان، محدود شده است.

با توجه به آن‌چه بیان گردید، امروزه پیشرفت کشورها در گرو تربیت انسان‌های کارآمد و به‌کارگیری قابلیت‌های آن‌ها است، زیرا اندیشه انسان‌های خلاق و با انگیزه گنجینه‌ای گرانبه‌است که در صورت توجه و بهره‌برداری درست از آن، توسعه پایدار حاصل خواهد شد. بنابراین به دلیل نقش مهم عامل انسانی در پیشرفت کشورها، توجه به نیازها و تامین نظرات این قشر اهمیت فراوانی دارد. زیان حاصل از بی‌توجهی به نیروی انسانی

کارآمد جبران‌ناپذیر می‌باشد و نتایج آن در تمام ابعاد توسعه کشور مشاهده خواهد شد. در همین راستا عدم توجه به مسایل رفاهی- اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، سیاسی، شغلی و آموزشی- پژوهشی که به تفکیک در پژوهش پیش روی مورد بحث و بررسی قرار گرفت، می‌تواند زمینه ساز خروج و یا به عبارتی مهاجرت افراد تحصیل کرده دانشجویی شود که امر موجبات تحولات جمعیتی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مهمی را در کشور مبدا و مقصد فراهم می‌آورد. در این خصوص، آمارها نشان می‌دهند که ایران از جمله کشورهایی است که میزان مهاجرت نیروهای تحصیل کرده دانشجویی در آن به بالاترین حد ممکن رسیده است. صندوق بین‌المللی پول گزارش کرده است که کشور ایران در آمار مهاجرت نخبگان در میان ۹۱ کشور در حال توسعه، دارای رتبه اول است و سالانه حدود ۱۸۰ هزار ایرانی تحصیل کرده به امید زندگی و یافتن فرصت‌های شغلی بهتر با درآمدهای مناسب تر به خارج از کشور مهاجرت می‌کنند که این امر به معنی خروج سالانه ۵۰ میلیارد دلار ارز از کشور است که این میزان معادل درآمد فروش نفت زبان مالی و اقتصادی را برای کشور به بار خواهد آورد. بنابراین با توجه به افزایش ارتباطات در سطح جهانی و گسترش رسانه‌های ارتباطی که امکان آگاه شدن مردمان را از شرایط سایر نقاط جهان و گزینه‌های جایگزینی که برای زندگی بهتر آنان از نظر شرای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی فراهم نموده است، بدون تردید دولت‌ها برای حفظ نیروهای متخصص خود که برای پرورش آنان متحمل هزینه‌های سنگینی می‌گردند، نیازمند آن هستند که شرایطی مناسب را برای نیروهای متخصص خویش فراهم نمایند تا از توانایی‌های آنان در درون کشور بهره‌مند گردند. از این‌رو می‌بایست به صورت منظم آماری همه‌جانبه در خصوص میزان و نوع تخصص‌های مورد نیاز کشور، علل مهاجرت افراد تحصیل کرده دانشجویی و موانع حاضر در پیش روی آنان که سبب ساز خروج این سرمایه‌های انسانی از کشور می‌گردند، تهیه شود که نتایج این پژوهش می‌تواند در این زمینه به ویژه در مورد رشته علوم ورزشی مثمرتر باشد. بدین ترتیب باید پذیرفت که زندگی در جهانی که مدرنیته متاخر را از سر گذرانده و با انفجار وسایل ارتباطی به دهکده ای کوچک تبدیل گردیده، راه را برای مهاجرت هموار نموده است، اما تلاش درونی را نباید دست‌کم گرفت. به نحوی که اگر تلاش شود تا زمینه‌های رفاهی و اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی، شغلی و آموزشی و پژوهشی در داخل کشور فراهم آید، بدون شک امکان بیشتری برای حفظ چنین سرمایه‌های انسانی خواهیم داشت. هر چند جاذبه‌ها و کشش‌های خارج از کشور، بیرون از اراده برنامه‌ریزان داخل کشور است، اما عوامل داخلی در اختیار سیاست‌گذاران است. لذا پیشنهاد می‌شود شرایط مذکور بهبود یابد تا خسارت‌های مادی و معنوی ناشی از مهاجرت کمتر نصیب کشور در حال توسعه ما گردد.

منابع

1. Al-Samarrai, M.A. Jadoo, S.A. (2018). "Iraqi medical students, are still planning to leave after graduation". *Journal of ideas in health*, 1(1): 23-28.
2. Amini Naqadeh, N. (2011). Study of Socio-Cultural Factors Related to Immigration Attitude (Case Study: 20-29 Years Old Residents of Naghadeh). *M.Sc. Thesis*. Allameh Tabatabai University. (Persian)
3. Behrooznia, Tahmourth. (2011). "Study of effective factors in student migration Case study: Sistan and Baluchestan". *Applied Research in Geographical Sciences*, 17: 101-121. (Persian)
4. Benedict, O.H. Ukpere, W.I. (2012). "Brain drain and africal development: Any possible gain from the drain?". *Journal of business management*, 6(7): 2421-2428.
5. Boroumand, Mohammad Reza; Hemmatinejad, Mehr Ali; Ramezani Nejad, Rahim; Razavi, Seyed Mohammad Hussein; Malak Akhlagh, Ismail. (2013). Analysis of employment status of graduates of physical education and sports sciences in Iran and determining their position based on the position assessment matrix and strategic action (SPACEM). *Sports Management and Development*, 2: 1-19. (Persian)
6. Cebolla-Boado, H. Hu, Y. Soysal, Y.N. (۲۰۱۷). Why study abroad? Sorting of Chinese students across British universities. *Journal of sociology of education*, 39(3): 365-380.
7. Forotan, Yaghoob; Sheikh, Morteza (2017). Study of Ferdowsi University of Mashhad students' tendency to international migration. *Sociology of Social Institutions*, 4(10): 61-79. (Persian)
8. Ghazi Nejad, Maryam; Khani Oshani, Nasrin. (2017). "The relationship between rethinking identity and the tendency to emigrate from the country (a study among graduate students of Tehran public universities)". *Iranian Social Issues*, 8(2): 151-174. (Persian)
9. Hakimzadeh, Rezvan; Talaei, Ibrahim; Young, Mandana. (2014). The effect of educational, social and cultural factors on the tendency to emigrate from the country in Tehran University students. *Research and Planning in Higher Education*, 69: 81-102. (Persian)
10. Hatami, Ali; Jahangiri, Jahangir; Fattahi, Sajjad. (2012). Study of factors related to the tendency of educated girls to emigrate abroad: A Case Study of Female Students Referred to Foreign Student Sending Centers in Shiraz ". *Woman and Society*, 3(2): 55-80. (Persian)
11. Heydari, Hassan; Davoodi, Nermin; Talebi, Farzaneh. (2016). Macroeconomic Impacts and Part of the Migration of Professional and Non-Specialized Labor in Iran. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 22(4): 25-42. (Persian)
12. Inayati, T. Arai, T. Sarjono, P.U. (2012). Simulation analysis of brain drain phenomena from indonesia using system dynamics. *Journal of BRIC business research (IJBBR)*, 1(1): 1-14.
13. Ishaqi, Parvaneh. (2018). *Study of the tendency of graduate students of Tabriz University to emigrate abroad: a contextual theory approach*. Master Thesis, University of Tabriz. (Persian)
14. Javadzadeh, Pedram. (2015). Social Reasons for the Migration of Iranian Elites to American Universities. *Journal of Cultural Management*, 9(28): 95-111. (Persian)
15. Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.

16. Min, B.S. Falvey, R. (2018). International student flows for university education and the bilateral market integration of Australia. *Journal of higher education*, 75(5): 871-889.
17. Mirghfour, Seyed Habibullah; Rezaei, Aniseh. (2013). Analysis and forecasting of employment of university graduates in Yazd province using the system dynamics approach. *Economic Policy*, 5(10): 97-118. (Persian)
18. Mirza Mustafa, Seyed Mehdi; Ghasemi, Parvaneh. (2013). Factors Affecting Provincial Migration Using the Attraction Model. *Quarterly Journal of Fiscal and Economic Policies*, 1(3): 71-96. (Persian)
19. Murakami, Y. (2010). Japans brain drain an analjsis of Japanese researches living in the United States. *The Japanese economy*, 37(2): 23-57.
20. Nafari, J. Arab, A. Ghaffari, S. (2017). Through the looking glass: Analysis of factors influencing Iranian student's study abroad motivations and destination choice. *Journal of SAGE Open*, 7(2): 114-127.
21. Najat Bakhsh, Y & Rastegarpour, H. (2016). Prioritization of investment fields in industry, mining and trade of Tehran province using fuzzy TOPSIS method. 4, *th International Conference on New Research in Management, Economics and Accounting*. Germany: 1-19. (Persian)
22. Nazari, Sarah. (2016). *Explaining the tendency of Iranian female students to emigrate abroad*. Master Thesis, Al-Zahra University. (Persian)
23. Özden, Ç. (2006). Brain drain in Middle East and North Africa—The patterns under the surface. *United Nations Population, EGM/2006/10*, New York, NY.
24. Rahshkho, Maryam; Rafieian, Mojtaba; Amini, Elham. (2012). Study of the role of social and cultural factors on the migration of Iranian students abroad (Case study: Pete University of Medical Sciences, Pécs, Hungary). *Social Research Quarterly*, 4(16): 83-104. (Persian)
25. Razavi, S M H., Boroumand, M R., Fazli Darzi, A., Azimi Delarestaghi, A. (2017). Employment system of physical education and sports science graduates with a privatization approach. research project. *Iranian Institute of Physical Education and Sports Science*. (Persian)
26. Saei, Ahmad; Seifi, Abdul Majid. (2011). Migrant Labor Beyond Borders: The Struggle for Order and Profit. *International Relations Studies*, 4(16):129-150. (Persian)
27. Sarafraz, Ayub; Memarzadeh Tehran, Gholamreza; Hamidi, Nasser (2019). Designing an Elite Retention Model in Iranian Government Organizations. *Resource Management in the Police Force*, 7(1): 55-82. (Persian)
28. Seifi, Abdul Majid; Khaleghi Nejad, Maryam. (2016). Globalization and its effects on labor migration. *Foreign Policy Quarterly*, 30(3): 137-162. (Persian)
29. Shahabadi, Abolfazl; Jameh Bozorgi, Amina. (2014). The Impact of Economic, Political and Civil Freedom on Migration (with Emphasis on Elite Migration). *Parliament and Strategy*, 21(77): 41-69. (Persian)
30. Shahriaripour, Reza (2017). *Modeling Factors Affecting the Emigration of Scientific Elites from the Higher Education System and Predicting Their Migration Using Intelligent Systems*. PhD Thesis in Educational Management, Semnan University. (Persian)

31. Shahriaripour, Reza; Amin Beidakhti, Ali Akbar; Mohammadifar, Mohammad Ali; Kiani, Kourosh. (2016). Predicting the tendency of elite students to emigrate from the country based on the effect of their satisfaction and attitude towards the image and atmosphere of the university (Case study: Semnan University). *Higher Education of Iran*, 8(3): 26-49. (Persian)
32. Shaykh al-Islami, Mahzad. (2012). Reconstruction of Identity in Italian Immigration Literature. *Research in Contemporary World Literature*, 17(1): 1-12. (Persian)
33. Singh, M.K. (2016). Socio-economic, environmental and personal factors in the choice of country and higher education institution for studying abroad among international students in Malaysia. *Journal of educational management*, 30(4): 505-519.
34. Stevens, J.P. (2012). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. London: Routledge.
35. Tatari, Saeed; Mokhtari Dinani, Maryam. (2018). Modeling the Relationship between Information Literacy and Creativity and Entrepreneurship Ability of Postgraduate Physical Education Students in Tehran Universities. *New Approaches in Sports Management*, 6(22): 53-63. (Persian)

ارجاع دهی

روزبهنانی، سمیه؛ امیرنژاد، سعید؛ عظیمی دلارستاقی، عادل. (۱۴۰۱).
 تدوین مدل عوامل مؤثر بر مهاجرت دانشجویان و دانش‌آموختگان علوم ورزشی به
 خارج از کشور. پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۰ (۲۸): ۹۸-۱۶۹.
 شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2021.11441.2168

Rozbahani, S; mirnejad, S; Azimi Delarestaghi, A. (2022).
 Developing Model of the Affective Factors on Immigration of Sport
 Sciences Students and Graduates to Abroad. *Research on Educational
 Sport*, 10 (28) :169-98. (Persian). DOI: 10.22089/RES.2021.11441.2168

